

Diary 9 – 25 June 2014

Zackenberg har i den forløbne uge haft besøg af Peter Bondo fra Aarhus Universitet. Peters opgave var at lave en række reportager fra felten til brug på AUs website og til diverse medier. En af reportagerne er denne:

Arktisk trækfugl afslører lange trækruter til den anden ende af kloden

Forskere genfanger en lille kjove ved Zackenberg, Nordøstgrønland - to år efter den fik en lyslogger monteret på benet. Den lille logger indeholder detaljerede oplysninger om to ture frem og tilbage fra det nordlige Grønland til det sydlige Afrika.

Af Peter Bondo

Kjoven NJ er atter tilbage på tundraen ved Zackenberg. Den er her for at yngle og ruge én eller to nye unger ud.

Og den kommer langvejs fra. Fra sydspidsen af Afrika. Har fløjet næsten 13.000 km for atter at komme tilbage til det område, hvor den engang selv blev udklækket.

Det er ret præcist to år siden forskerne første gang fangede den og monterede en lille lyslogger på dens højre ben sammen med en orange ring, der er påmalet initialerne NJ.

Nu er den her så igen. Og har næsten frivilligt afleveret sin lille databoks tilbage til forskerne. En lille databoks, der som den sorte boks i en flyver sladrer om fuglens bevægelser, siden den fik den om benet d. 29. juni, 2012.

List, snilde og billige lokkemidler

Frivilligt er måske så meget sagt. For hvordan indfanger man en fugl med samme størrelse som en hættemåge? Svaret er med list, snilde og billige lokkemidler.

Lille kjove er meget svært af fange. Og indtil nu er det kun sket, når fuglen har ligget på sin rede og ruget. Ved siden af reden kan forskerne opsætte et klapnet, de kan udløse med en snor. Når nettet udløses falder den hen over den rugende fugl.

Men den lille kjove er endnu ikke begyndt at ruge her ved Zackenberg, Nordøstgrønland, i år. Måske er det endnu for tidligt og for koldt. Måske er der mangel på føde i år. Det er kendt at kjoven kun yngler, når den har fået godt med føde i form af fede lemminger – den lille arktiske gnaver. I år med få lemminger springer den lille kjover æglægningen over og venter til næste år, hvor der forhåbentligt er mere føde at hente i det magre arktiske spisekammer. Den har tid at vente, for kjoven bliver op til 20 år gammel.

Meget tyder på, at der i år er meget få lemminger og opgiver den lille kjove at yngle, drager den snart sydpå igen. Tiden er derfor knap, hvis biologerne ved Zackenberg feltstation skal genfange de kjover, de sidste år fangede på rederne for at mærke.

Biologerne Jannik Hansen og Jannie Linnebjerg har derfor tænkt i andre baner for at udfolde en del af deres kunstneriske evner. En plastikmodel af en skade er malet om og påmonteret en

tynd, lang hale. Og så ligner den faktisk en lille kjove. I hvert fald hvis man er en nysgerrig lille kjove, der gerne vil have sit territorium for sig selv.

Får den kunstige lokkefugl på jorden så ovenikøbet selskab af en lille højtaler, der spiller lydoptagelser af en anden kjo-ves fløjt, er fristelsen næsten for stor. Den fremmede fugl må tjekkes af.

Og her kommer list så ind i billedet. Små stykker hønsenet sættes fast i jorden med solide pløkke. Herpå binder man med tålmodighed små løkker - eller snarer - af tynd fiskeline. Snarer, man som fugl næsten ikke kan undgå at filtrere sig ind i, hvis man vader rundt blandt dem med sine andefødder.

Nervepirrende fangst

Og de var nysgerrige. Kjoveparret, hvor NJ udgør den mandlige partner.

Men det tog lidt tid og en del overflyvninger, før de landede for at tjekke den frække fremmede fugl ud. Langsomt nærmede de sig den fremmede fugl og svarede på dens sang.

Og drille, kunne de. Trådte meget præcist lige uden for de udlagte snarer. Til enorm frustration for Jannik Hansen og Jannie Linnebjerg, der gennem skarpe kikkerte kunne følge hvert et fugleskridt på godt 30 meters afstand.

Men endelig. Endelig fik NJ's mave en snare om det ene ben.

Ukvemsord blev afløst af et højt "Yes" og fire biologben tromlede hen over den arktiske tundra. For blot brat at stoppe op fem meter fra fuglen. Fru kjove fløj frit ud i den halvkolde formiddag, der på et sekund ville have været meget lunere, hvis bandeord umiddelbart kunne omsættes til varme.

Så tæt på og så alligevel ikke. Måske var selv list, snilde og billige lokkemidler ikke nok??

De to fugle i det fri dampede i hvert fald af og satte sig langt væk – men selvfølgelig ikke længere væk end de stadig var irriterende synlige. Og så er det altså en ringe trøst at en nydelig odinshøne og en flot havlit svømmer rundt og gør sig til en det lille nærliggende vandhul.

To gram dataopsamler

Men nysgerrighed er en svær ting at styre. Og hvad var det med den der fremmede fugl?

Resten af historien kan I regne ud: De kom tilbage. Begge to. Drillede igen. Trådte igen behændigt uden om alle snarer. Men til sidst sad NJ fast i en af de små, næsten usynlige snarer. Og denne gang var der bingo. Jannik Hansen og Jannie Linnebjerg var på pletten og viklede stille og roligt NJ ud af snarren kun 100 meter fra det sted, den lille kjove blev fanget for to år siden.

På det højre ben sad den lille datalogger, NJ har fløjet rundt med i to år. Den kun 1.9 gram tunge datalogger registrerer hver 5. minut, hvad klokken er og hvor meget lys, der er på det

sted, hvor kjovent befinder sig. Kombinerer man de oplysninger, kan et computerprogram meget præcist vise, hvor kjovent har fløjet og opholdt sig under trækket sydpå.

Dataloggeren er tjekket. Den er spækfuld af data, som nu skal bearbejdes og analyseres grundigt. Men et hurtigt kig på oplysningerne i den lille databoks beskæftiger, at den lille kjovent flyver hele vejen fra Nordøstgrønland til helt ned øst for Sydafrika og tilbage igen til næste års ynglesæson.

NJ bragte data fra to ture og umiddelbart ser det ud til at den har fløjet fra Zackenberg i Nordøstgrønland til de britiske øer, videre til Portugal ned langs Vestafrika og syd om Afrika op til farvandet ud for Madagaskar, hvor den har taget et velfortjent hvil før turen igen er gået nordpå til Zackenbergs golde sletter. Og umiddelbart ser det ud til, at den har fulgt samme rute begge år. Men det vil en nøjere analyse tilbage i Danmark vise.

I alt flyver den lille kjovent op til 50.000 kilometer på et år. Det er længere end Jorden rundt. Ret godt gået af en fugl, der kun vejer ca. 300 gram.

Og NJ bidrager måske allerede næste år med flere detaljer om, hvilke ruter kjoventerne følger og hvor de raster undervejs for at fylde føde på tanken. For han fik en ny sender om benet, før han blev sluppet fri, fløj en runde, satte sig irriterende tæt på og så ud som om han tænkte: "Hvad skete der egentlig lige der?"